

NASRÂBÂDÎ, İbrâhim b. Muhammed

rîberdî, *en-Nücümü'z-zâhire*, IV, 129; Zekeriyâ el-Ensârî, *Netâ'icü'l-efkârî'l-kudsîyye*, Beyrut 1420/2000, I, 22-25; Şa'rânî, *ef-Tabakât*, I, 105; İbnü'l-İmâd, *Şezerât*, IV, 356-358; Sezgin, *GAS*, I, 663; Ömer Abdüsselâm Tedmürî, *Mevsû'atü 'ulemâ'i'l-müslimîn fi târîhi Lübnân el-İslâmî: Ricalü'l-hâdiş ve'l-ulûmî'l-insânîyye*, Beyrut 1984, I, 252-255; Meryem Sâdîki, "Ebü'l-Kâsım Nasrâbâdî", *DMBİ*, VI, 181-182.

REŞAT ÖNGÖREN

NASRÂBÂDÎ, Muhammed Tâhir

(محمد طاهر نصرآبادی)

(ö. 1091/1680'den sonra)

Tezkire yazarı ve şair.

1027'de (1618) İsfahan yakınlarındaki Nasrâbâd köyünde doğdu. Dedesi Hâce Sadreddin Ali zengin bir toprak sahibi olup aile daha sonra bilinmeyen sebepler yüzünden mal varlığını kaybedince Hindistan'a göç etti. Nasrâbâdî gençlik döneminin ardından Meşhed, Necef ve Mekte'ye yaptığı seyahatten sonra İsfahan'a yerleşerek şair ve âlimlerin devam ettiği bir kıraathanede çalışmaya başladı. Bu sırada edebî ve ilmi sahada kendini yetiştirdi. Dönemin önde gelen âlimlerinden Âkâ Hüseyin Hânsârî'den ders aldı. Safevî Şahı Süleyman'ı şiirleriyle övünce onun ilgisine mazhar oldu. İlerlemiş yaşında İsfahan yakınlarında Lunbân Camii'ne çekilerek tezkiresini kaleme almaya başladı. "Sâib" ve "Kefim" mahlaslarıyla şiir yazmışsa da bu alanda kabul görmediğinden divanı günümüze ulaşmamıştır. Tezkiresini tamamladığı 1091 (1680) yılından sonra Nasrâbâd'da vefat etti. Oğlu Bediüzzaman Mirza Bedî İsfahânî, Sultan Hüseyin Şah döneminde "melikü'ş-şuarâ" unvanıyla şöhret bulmuştur.

Eserleri. 1. *Tezkire-i Nasrâbâdî*. Safevî döneminde yaşamış şairlerin biyografisini içeren tezkire Şah Süleyman'a sunulmuştur. Eser, şiir söyleyen Safevî şehzade ve hükümdarlarından bahsedilen bir mukaddime ile şairlerin anlatıldığı alt başlıklar halinde beş bölümden meydana gelmiştir. 1083'te (1672) şaha sunulmuşsa da 1091 (1680) veya 1093 (1682) yılına kadar telifine devam edildiğine dair bilgiler mevcuttur. 1115 (1703) yılına kadar uzanan bazı olayların yer aldığı tezkireye Nasrâbâdî'nin ölümünden sonra eklemeler yapıldığı anlaşılmaktadır. Eserde şairlerin hayat hikâyeleri kısaca yazılmış ve ardından şiirlerinden örnekler verilmiştir. Müellif daha önce kaleme alınan tezkirelerden faydalanmış, özellikle *Tuħfe-i Sâmî*'den etkilenebilir. Yazıldığı dönemin sosyal, kül-

türel ve edebî tarihi açısından önem taşıyan tezkire Vahid Destgirdî (Tahran 1317 hş.) ve Ahmed Müdekkik Yezdî (Tahran 1378 hş.) tarafından neşredilmiştir. 2. *Gülşen-i Hayâlât*. Nasrâbâdî'nin nazım ve nesir yazılarından meydana gelmiştir (Safâ, V/3, s. 1786). Nasrâbâdî'nin bir mektubunu Abbas İkbâl-i Aştîyânî yayımlamıştır (*Mecelle-i Yâdigâr*, II/4 [Tahran 1324 hş.], s. 47-50).

BİBLİYOGRAFYA :

Muhammed Tâhir Nasrâbâdî, *Tezkire-i Nasrâbâdî* (nşr. Vahid Destgirdî), Tahran 1361 hş., neşreden giriş, s. e-z; A. Sprenger, *A Catalogue of the Arabic Persian and Hindustany Manuscripts of the Libraries of the King of Oudh*, Calcutta 1854, s. 88-108; Rieu, *Catalogue of the Persian Manuscripts*, I, 368-369; Storey, *Persian Literature*, I/2, s. 818-821; Safâ, *Edebiyyât*, V/3, s. 1784-1787; Ahmed Gülçin-i Meânî, *Târîh-i Tezkirehâ-yi Fârsî*, Tahran 1348 hş./1969, I, 397-404; Mihrân Efşârî, "Tezkire-i Nasrâbâdî", *Dânişnâme-i Cihân-i İslâm*, Tahran 1380/2002, VI, 793-795.

RIZA KURTULUŞ

NASRÂNÎ

(نصرانی)

İslâm kaynaklarında hıristiyanları ifade etmek için kullanılan kelime (bk. HİRİSTİYANLIK).

NASREDDİN HOCA

(ö. 683/1284 [?])

Türk mizah kahramanı.

Yaşadığı dönem, doğum ve ölüm yılları, tarihî kişiliği ve ailesi hakkındaki bilgiler tartışmalıdır. Yaşadığı dönem ve yöre hakkındaki en önemli kanıtlar Akşehir'deki türbesi, soyundan geldikleri söylenen kişilere ait mezar taşı kitâbeleri ve adına kurulmuş olan vakıfla ilgili Fâtih Sultan Mehmed devrine ait bir arşiv belgesidir. Kaynaklarda yer alan bilgilere göre Nasreddin Hoca, Sivrihisar'ın Hortu köyünde 605 (1208) yılında doğdu. Köyün imamı olan babası Abdullah'tan sonra bu görevi kendisi üstlendi. Ardından Akşehir'e göç etti, burada kadılık yaptı ve 683 (1284) yılında öldü. Eskiden Hortu köyünde Nasreddin Hoca'ya ait olduğu rivayet edilen bir ev harabesinin ve onun soyundan geldiklerini söyleyen kimselerin bulunduğu birçok kaynaktaki belirlenmektedir. Ayrıca Mükrimin Halil Yinanç, bir gezisi sırasında hocanın oğullarına ait mezar taşlarını Sivrihisar'a yakın Sultana köyünde gördüğünü söylemiştir (Topçuoğlu, s. 17). Nasreddin Ho-

ca'nın kızlarından birine nisbet edilen bir mezar taşı da Sivrihisar'da bulunmuştur (Gölpınarlı, s. 10). İstanbul'un ilk kadısı ve Fâtih Sultan Mehmed'in hocası Hızır Bey'in de Sivrihisarlı ve annesinin hocanın torunu olduğuna dair bilgilere kaynaklarda rastlanmaktadır.

Nasreddin Hoca'yı başta Evliya Çelebi olmak üzere (*Seyahatnâme*, III, 16) bazı tarihçiler ve araştırmacılar I. Murad, Yıldırım Bayezid ve Timur'un çağdaşı gibi göstermişlerdir. Hatta Evliya Çelebi hoca ile Timur arasında geçen bir konuşmayı nakledebilir (a.g.e., a.y.). Ancak bu iddialar doğru değildir. Çünkü Timur ile konuşan kişi *İskendernâme* sahibi şair Ahmedî'dir (Lâmî Çelebi, s. 92-93, 168). İsmail Hami Danişmend, Paris Bibliothèque Nationale'de kayıtlı (nr. 1553) eksik bir Farsça *Selcukenâme*'ye dayanarak Nasreddin Hoca'nın, uç beyi iken Kastamonu'da hâkimiyet kuran Çobanoğulları'ndan Yavlak Arslan'ın oğlu Nâsirüddin Mahmud olduğunu ileri sürmüştür (*Cumhuriyet* gazetesi, 23 Teşrinisânî 1940). Bu iddianın da doğru olmadığını İbrahim Hakkı Konyalı çeşitli belgelere dayanarak ortaya koymuştur (*Nasreddin Hoca'nın Şehri Akşehir*, s. 733-753). Mikâil Bayram, Nasreddin Hoca hakkında yapılmış araştırmalar sonucu varılmış or-

Nasreddin Hoca'nın bir tasviri (TSMK, Hazine, nr. 2142)

